

YAZILAR VE YAZANLAR

Hayat
Nereye
Öpülecek El
Tntan Kamenin me-
zarında
Fransa Bankası
Alman mektep mu-
sikisi
Bir Gün ki
Emile Galotti

Yazı hey'eti
Ş. Nihal
Cevat
İffet Halim
A. Emrullah
Gevat Memduh
Celalettin Tevfik
Nahit Sırrı

Ticarct mekteplerin-
de gaye ve tedrisat
pilanı meselesi
Aa bu ıssız geceler
Klasik ve modern
eserler
Monna Lisa Del Gi-
oconda
Biz öldürdük diyelim
Anadolu'nun bedit
Zenginlikleri
Akideme nasıl eriştim

Behcet Kemal
Hikmet Şevki
Canik oğlu Avni
Sabri Esat
Nurettin İbrahim

Müşahabe:

HAYAT

Mecmuamız, bu güne kadar mem-
leketin irfanına çalıştı, maarifin inki-
şafına elinden geldiği kadar gayret
etti. Bu müddet zarfında edindiğimiz
tecrübe şudur: Memlekette büyük
fikrî bir intibah, bir uyanıklık var,
ve yüksek irfan ihtiyacı günden güne
artıyor.

Müşahedelerimizden, muhaberele-
rimizden, musahebelerimizden aynen
anıyoruz ki irfan ihtiyacı hakikaten
ziyadedir. Münevver tabaka irfanını
idame ve tenmiye için vasıta arıyor.
Bahsimize mevzu olan yüksek taba-
kadır, yani yüksek mekteplerden hiç
olmazsa orta mekteplerden yetişenler-
dir. Evet! İşte bu zümre irfan saha-
sının genişlenmesini istemektedir..

Hayat bu ihtiyaca tekabül etmek
iktiza ederdi. Bunun içindir ki bu
1930 senesinden itibaren mecmuamızı
umumî tekâmüle, millî inkişafa uygun
bir şekle koymak mecburiyetinde kal-
dık. Memleketimizde bir münevverler
zümresi var. Bu zümrenin umumî
kültür ihtiyaçlarına tekabül edecek,
lâkin hiç bir ihtisas maddesi üzerinde
uğraşmıyacak bir risalesi bulunmamak
lâzım...

Bu risale gelecek nüshasından iti-
baren Hayat olacaktır.

Mütahassıs kalem erbabı hem
kendi cereyanlarımızı, hem Garbın
fikrî ceryanlarını objektif bir noktadan
takip ve mahza siz aziz karilerimiz
için icmal edeceklerdir.

Türk, Cerman, Anglosakson, lâtın
İslav... âlemlerinde fikir sahasında
olan biteni tettebbu edeceğiz. O aile-
lerden uzak kalmayacağız. Medenî
cihanda ne oluyor, ne var, beşeriyet
nereye doğru gitmektedir, istikbalde
neler doğacaktır? Bir sözle ifadesi
lâzımsa diyelim ki medeniyet, inkişaf-
fının hangi merhalesinde bulunuyor?
Acizane programımız işte budur.
Medeniyet camiasının içinde bulunmak
için onun cereyanlarını bilmemiz
gerek. Hayat bundan sonra bu gayeyi
intizam ve ittirat altında takip edecek.

Muhatabımız, — tekrar edelim —
yüksek ve münevver türklere. Daha
aşağı tabakaların tenvirine çalışan
başka risale ve mecmualar var ve çok.
Biz vazifemizi taksir ediyoruz ve
ancak muhterem muallimler gibi,
doktorlar mühendisler gibi yüksek
memurlar gibi âlî mektepler talebesi

gibi ön safta bulunan vatandaşlarımıza
hizmet etmek istiyoruz.

Seviyeyi tutmak, seviyeyi yükset-
mek... işte başlı başına bir hedef.
Hatta bu hedefi bir az da geçebiliriz:
Pek güzel, pek büyük eserler, şah-
eserler yazıldıklarından sonra anlaşılmış!
Meşhur Stendhal dermiş ki:
Benim eserlerim kırk sene sonra
anlaşılacak... » Filvaki bu eserlerin
yüksekliği inceliği, yeniliği ancak
yarım asır geçmekle anlaşılmış,

Hayat da, eğer böyle zekâların
inkişafına hizmet edebilirse kendisini
bahtiyar addeder. Demek istiyoruz ki
neşriyatımızda sürüm, satış, halka hoş
gelmek, cazip olmak katıyen bir gaye
değildir. Gayemiz yüksek kültüre
yardım etmek, istikbali hazırlamak ve
hasren memleketin irfanî haysiyetini
muhafaza etmektir.

Türkiyede gerçekten yüksek edip
ve mütefekkirlerimiz yok değil. Lâkin
bu zevatın eserleri bir intişar vasıta-
sından mahrumdur. Böyle bir vasıta
mevcut olmadıkça o kalem sahipleri-
ne de yazı yazmak hususunda bir
gevşeklik geliyor. Okuyorlar, tettebbu
ediyorlar, lâkin yazmıyorlar, ve neti-

Klasik eserler:

Emilia Galotti

Doğumunun iki yüzüncü yıl dönümü münasebetile bu sütunlarda Lessing'e hasrettiğim bir makalede, onun Alman edebiyatına tenkidi ilk getiren adam olduğunu ve bundan başka da Alman sahnesine İngiliz ve Fransız tiyatrolarının tesirinden tamamen kurtulmuş olan ilk dram, komedi ve haileyi verdiğini söylemiş, ve bunların isimlerini zikrederek (Emilia Galotti)'nin de ilk dram olduğunu anlatmışım. Benim Alman sahnesinde ve heyhat ne çok sene evvel seyrettiğim ilk piyes te işte bu Emilia Galottidir. Belki de bunun için, bu tema adan aldığım umumî tesir gibi bazı sahnelerinin coşkun heyecanını bir türlü unutmadım. O kadar ki, onu türkceye çevirmeğe bile kalkarak, sonra bunun Almancayı meselâ Hasan Cemil B. gibi gavamızile bilen ehliyetlere varesacağını düşünmüş, müsveddelerini bir köşeye atmış bulunuyorum. Baştan başa fazilete aşk ve hürmet taşıyan bu piyesin dikkate pek şayan bir hususiyeti de, içinde adetâ bir Cumhuriyet sevdasının tutuşmasıdır. Çünkü, bütün vak'a, iradesi zaif ve ihtirasları coşgun bir hükümdarın etrafında insanların nakadar iğrenç veya nakadar betbaht olmağa mahkûn bulunduklarının tasviridir.

Facia İtalyada, gayrı muayyen bir devirde ve muhayyel eşhas arasında geçer. Hettore Gonzaga, Guastalla isminde ufacık bir prensliğin genç, cazibeli ve çapkın hükümdarıdır. Son zamanlara kadar Kontes Orsina isminde bir metresi bulunduğu halde, sonra bir gün Emilia Galotti isminde asil lakin fakir bir kıza tesadüf etmiş ve görür görmez kendisine karşı çılgın

bir arzu duymuştur. Emilia, Odoardo Galotti isminde ve faziletine hudut tasavvuru kabil olmıyan bir adamın kızıdır. Bu adam, geçirdiği hayatı sefihaneden dolayı prensten müteneffirdir ve şehirden uzak bir mülkünde yaşar. Lâkin, benim pek ka'ulüne meyyal bulunmadığım bir zaaf göstererek, zevcesi Claudia'nın arzusunu dinlemiş, Emilia'nın şehir terbiyesi görmesi için karısıyla kızını prensin zevklerine baziçe olan şehirde bırakmıştır.

İlk perde açıldığı anda arzuahaller okumaktan sıkıldığını ve bir Emilia imzası gözüne ilişir ilişmez heyecanını gördüğümüz Hettore Gonzaga'nın ne hafif ve her an değişen haveslerine aşk ismini vermekle ne melûf bir adam olduğunu da anlarız. Lessing'in resim san'ati hakkında bazı fikirlerini de ağzından dinlediğimiz bir ressam, ona Kontesin tarafından sipariş edilen portresini takdim edince, prens bu siparişi bile güç hatırlayacaktır. Bir dakika sonra vak'a artık başlar.

Prens Marinelli ismindeki nedimi hası gelir ve kendisine şehrin dedikodularını haber verirken, Emilia Galotti'nin Kont Appiani isminde bir gençle evleneceğini bildirir. İzdivaç hemen bu gün olacak ve yeni zevç ve zevce derhal şimalî İtalyaya, yani prensin küçük mülkünden çok uzaklara gideceklerdir. Haber prensi betbaht eder, fakat çaresiz kabul edecek ve, zaten biliyoruz, nasıl olsa unutacaktır. Fakat, böyle olunca dram olmayacağı gibi Lessing'de ediplerin prenslerden ihsanlar bekledikleri o devirde Hettore'yi büsbütün muzlim ve korkunç etmeğe cesaret edemeyerek onu mağlubiyete razı gösterdikten sonra, Cumhuriyete

aşkı feveran ederek Marinelli'yi en korkunç bir melodram aktörü şeklinde meydana atar. O, prensin günahlarına hizmet arzusunda ve zaten nefret ettiği Appiani'yi mutlaka betbaht etmek ihtiyacındadır. Ve bir lahza içinde bütün bir plan kurarak, bir çocuk saydığı prensi ürkütmeyecek kısımlarını da kendisine kabul ettirir.

İkinci perdede Galotti'lerin evindeyiz. Emilia'nın annesi ve babasıyla tanışırız. Az sonra babası gider ve müthiş bir heyecan içinde olduğu halde Emilia gelir. Prens şimdi kilisede ona raslamış ve bin bir muvaffak maceranın verdiği cür'et ve cerbeze ile aşkını söylemiştir. Bunun hikâyesi bitince, Appiani'yi görürüz. Bir saat sonra sevgilisi bütün bir hayat için zevcesi olacaktır da, kendisi hikmetini ve illetini bilmediği bir sıkıntı içindedir. Bu esnada, prensin mabeyincisi Marki Marinelli'nin gelmiş olduğu haberini verirler. Dudaklarında en nazik dost tebessümile, o prens namına gelmiştir. Prens Mar-sa dukasının kızını istemeğe karar vermiş ve Appiani'yi prense-in desti izdivacını talep için sefir olarak göndermeği münasip bulmuştur. Hemen bugünü hareket icap etmekte ve prens kendisini Dosalo kasrında beklemekte, yani derhal hareket icap ettiğinden izdivacın avdete taliki de tabii bulunmaktadır. Hemen şüphe içinde kalan Appiani bu vazifeyi reddeder. O zaten Hettore'nin teb'asından da değildir ve bir an evvel bu mülevves mülkünden uzaklaşacaktır.

Üçüncü perdede Dosalo kasrındayız. Prens, kontun sefaretle uzaklaştırılarak bu esnada da nişanlısının ifgal edilmesi planının muvaffakiyetle

neticelenmemesinden dolayı Marinelli'yi muaheze eder. Bu esnada dışardan silah sesleri gelir. İşte bu sesler, Marinellinin hile ile muvaffak olamadığı bir gayenin cinayetle temin edilmiş olduğunu haber vermektedirler. İzdivaç edecekleri kiliseye müteveccihen Appiani ile Emilia araba ile giderlerken güya eşkiya yolda ve tam Dosalo kasrının önünde kendilerine hücum etmiş, bu esnada kont maktul düşerek ve kasır halkı silah sesleri üzerine imdada koşarak, Emilia kasma getirilmiştir. Prens cürümlerinde cinayete gitmeğe cür'et edemeyen zaif bir adam olduğu için, Marinelli planın katil kısmını kendisine derhal söylemeğe lüzum görmez. Bir lahza sonra, Emilia'yı sahnede ve büyük ve feci bir heyecanın pençesinde görürüz. Nişanlısile annesini bulacağını hesap ederken, karşısına prens çıkar, ve varlığı ihtirasların en mutlakile sarsılırken yüzüne nezaket ve hürmetin nikabını takarak kızı avutmağa çalışır, yanda bir odaya götürür. Lakin bütün hesapları bozan bir şey olur, (Nerdesin yavrum?) diye bağırarak anne meydana çıkar, ve onun çılgın sesini duyan kızın annesinin kollarına atılmak üzere bulunduğunu anlarken, perdenin kapanmasile karşılaşırız.

Prensi dördüncü perdede Marinelli ile dertleşirken görürüz. Prens Emilia'nın yanında annesinin yerleşmesinden mütehevvir, Appiani'nin katlinden de mustariptir. Bir az sonra, piyesin üzerimde en büyük tesiri yapmış olan sması, aşku ihtirası gibi gazap ve kininde de İtalya topraklarını kavuran güneşteki ateş tutuşan kadın, kontes Orsina gelecektir. Onun vürudu haberi üzerine prens gizlenir. Ve Orsina vaktile, hayır daha dün, bir melike gibi hükümran olduğu sarayda karşına kimsenin çıkmadığından da yaralı, ilerler. Nihayet Marinelli Orsina behemhal prensi görmek

ister. Prens gözükecek, fakat lâkayt ve uzak bir selamla geçip gidecektir. Ozaman Marinelli, uğradıkları bir taarruz neticesinde Emilia Galotti ile validesinin kasma iltica etmiş olduklarını ve prensin onları teskin ile meşgul bulunduğunu söyler. Orsina kontun katlinden haberdardır, ve kıskançlığın kadınlara verdiği dehaya benzer zekâ ile her şeyi anlar.

Bir an sonra, faciadan haberdar, Odoarda Galotti'nin de geldiğini görürüz. Burada, mantığın pek kabul ed meyeceği bir hareketle, Marisveli baba ile Orsinayı yalnız bırakıp bu yeni belayı haber vermek üzere ve sade Odoardonun kulağına kontesin zavallı bir mecnun olduğu için sözlerine itibar etmemesini söyleyerek gider. Yalnız kaldıkları zaman, Orsina deli olmadığına erkeği çok kolay inandırır ve ihtiyarın üzerinde silah olmadığını görerek kendi silahını verir. Madam dö Itael'in Almanya hakkındaki eşsiz eserinde hayranlığını söylediği bu sahne, günah ve ihtirasın elile en temiz ve titiz faziletin bu silahlanışı hakikaten pek güzel ve tiyatrunun vereceği heyecanların en kuvvetlilerinden birini muhitevidir. İonra Emilia'nın anasını sahnede görürüz; ihtiyar, zevcesini Orsina'ya emanet edip gönderir. kendisi kalır.

Değişmeyen sahnede beşinci ve son perde de açılınca, prensle Marinelli'yi yalnız buluruz. Odoardo'yu kabule prens bir türlü cesaret etmez. Onun cinayetten, kandan ihtirazı olmasa Marinelli bu belayı çok kolay yok edebilirdi. Fakat prens, Odoarda yu nihayet kabul edince, onun Emilia'yı alıp götürerek bir manastıra koyacağı hakkındaki sözlerine bile boyun eğecek kadar biçaredir. Şu kadar ki Marinelli ordadır, ve prens her şey bitti sanırken, o şeytanî bir maharetle son desisesini tertip eder. Appiani'nin can verirken (Marinelli) diye mırıl-

danmış olduğunu Emilia'nın anası bir sille gibi Marinelli'nin yüzüne fırlatmıştı. Şimdi herif bunu dostu olduğu maktülün (İntikamımı al!) tarzında bir vasiyetine çevirerek katili mutlaka bulacağını ve deveran eden şayialar Appiani'ye Emilia'nın tercih ettiği biri tarafından cinayetin işlenmiş olduğu merkezinde bulunduğundan, hakikatın tezahuruna kadar kızın genç serbes olmaması icap ettiğini söyler. Bunu prens te muvafık bulur ve hiç telaş etmemesini, kı-a bir müddet kızın kendisince bilhassa muteber bir aile nezdinde bulunacağını söyler. Dudaklarında acı bir tebessüm ve hissederiz ki parmaklarında takallüslerle, Odoardo dinler ve kabul eder. Sade kızını görsün ve korkulacak hiç bir şey olmadığını en münasip lisanla kendisine bildirsin, bunu ister. Gene şaşırtım bir ihtiyat-ızlıkla kabul ederek Emilia'yı babasile yalnız bırakırlar. Ve Emilia, kadınların nakadar pâk olurlarsa olsunlar damarlarında kızgın kanların gezdiği cenup diyarının kızı Emilia, pençesinde kaldığı zaman prensle âsabının da mukavemete mecali kalmayaçağını hesap ederek, babasının hançerine sinesini isteye isteye verir. [En nihayet prensi mustarip ve nadim, bütün kabahatı yüklenen Marinelli'yi yanından kovuyor görürüz.

Böyle kuru ve kısa anlatınca, Emilia Galotti'de melodram çeşnisi bulmamak, iki asrın çizgileriyle ihtiyar amış yerlerini ve acemiliklerini görmemek kabil değildir. Lâkin Lessing mahlûkatına tamamen inanarak onları karşımızda yaşatmakta ve o kadar yüksek ve derin düşüncelerle konuşturmakta ki, eseri okurken de seyrederken de lâkayt kalmak imkânı yoktur, ve bazı noksanları olsa bile, Emilia Galotti Alman sahne edebiyatının en kıymetli ve güzel eserlerinden biridir.